

Savaitė—s pokalbis

Autorius SystemOperator
2013-01-11
Paskutinė kartė... atnaujinta 2013-01-17

Vytas Petruškas;kevičius apie gyvenimą... ant parako: viskas gal—jo sprogti vienu garu

Vytas Petras Petruškas;kevičius š... savaitė™ Ąiasklaidos buvo pasteb—tas tik tod—l, kad Medininkas b teismo procese pareišk—, kad tarp Ąrodymas n—ra jo filmuotos medšiagos ir tai, kas rodoma jo vardu, – ne jo darbas. V. Petruškas;kevičius filmuota medšiaga yra aukso vert—s, nes jis pirmasis Ąamšino dar karštus istorinio nusikaltimo vaizdas ir svarbius daiktinius Ąrodymus. Deja, visa tai kaškur dingio, o bylos tyrimas ušsit—s— du dešimtmečius...

V. Petruškas;kevičius – ne tas Ąmogus, kuris braunasi Ą viešum—, lipa ant baškos ir demonstruoja sav dr—s— ar išmany—... Nenoriai jis komentavo Ąurnalistams ir t— pradingusios medšiagos fakt— „Vasensacij—, nesigilina Ą esm— – nenoriu dalyvauti tokiam farse. Kur jie visi buvo prieš dvidešimt met—? K— m—s— valšios padar—, kad b—t— nubausti Medininkas Ąudyni— vykdytojais ir ušsakovais? Kas šprisimena tuos eilinius muitininkus, apgynusius Lietuvos valstyb—, jos ekonomines sienas? “ – greičiau li—dnai nei piktai klausia jis.

Vytas Petruškas;kevičius ir buv—s Aukš—iausiosios Tarybos gyn—jas 1991-—j— kruvinojo sausio metu, ir vienas iš trij— pirm—j— muitinink—, atsistojusi— saugoti pavojingiausios Ryt— Lietuvos sienos su Baltarusija, kur tuomet ne tik siaut—jo gerai ginkluotas specialaus paruošimo sovietin—s milicijos OMON'o b—rys, bet ir supo priešiškai nusistat—s gyventojais, reikalaujantys suteikti jiems autonomij—... nuo Lietuvos ir gr—inti sovietin— vald—i—... Vytas Petruškas;kevičius taip pat ir pirmasis ne kart— apšaudyto ir deginto muitin—s Lavorišpostu viršininkas, pirmasis iš valstyb—s pareig—n— atvyk—s Ą kraupi—... Medininkas Ąudyni— viet—...

Deja, šiuo metu V. Petruškas;kevičius patirtis valstyb—s tarnyboje nebereikalinga, tad jis augina ir ugdo sportinius Ąirgus. Toks tad yra šiandienis „Bernardinai.“ pašnekovas, kur— Sausio 13-osios proga ir papraš—me prisiminti t— Ątb—tin— laikmet—.

Istoriniai 1990–1991 metai net j— tiesioginiams dalyviams po truput— ušsikloja praeitimi. Papasakokite, kaip tapote Aukš—iausiosios Tarybos gyn—ju, kaip at—jote dirbti Ą muitin—?

Kaškur išgirdau, kad kuriasi muitin— ir nutariau Ą silieti Ą š— nauj—... proces—... stiprinant— atsikurian— valstyb—™. At—jau Ą muitin—™ 1990 lapkri—io 12-—j—... buvau 21-as asmuo šioje sistemoje. Gana greitai iš m—s— buvo sudaryta grup—, kuri prad—jo steb—ti suaktyv—jusius kariški— veiksmus Vilniaus šiaur— miestelyje. Pagrindinis postas buvo tuomet—s Jaun—j— technik— stoties 5 aukštas – iš jo mes mat—me šiaur—s miestel—™. Dar vienas postas buvo „Lietuvos“ viešbu—io 22 aukšte – iš jo gerai mat—si kariški— jud—jimas po miest—... Taigi, gav—™ iš Technik— stoties pranešim— apie kariški— jud—jimą... iš šiaur—s miestelio, mes per racij— (nebuvo juk joki mobili—j— telefon—) perduodavome Ąinias postui Ą „Lietuvos“ viešbut—, o šis apie tolesn— kariški— maršrut—... perduodavo Ą Seim—... arba Krašto apsaugos departament—... Dirbome ištis— par—... pamainomis, toki— m—s— valgybinink— buvo 6–8. Taip pat dar buvo ir judantis postas – mums skirta juoda „Volga“ sekdavome soviet— kariški— mašinas.

Matyt, ne tik mes juos, bet ir jie mus sek—, nes kart— man su Robertu Petkevičiumi belaukiant kariški— mašin— prie buvusio kino teatro „T—vyn—“ staiga buvom apsupti karišk— šarvu—i— areštuoti ir nuvešti Ą šiaur—s miestel—™.

Sulaikant m—s— nieko neklaus—, nieko nepaaiškino, Ąsodino Ą šarvuot—. Man tuo metu r—p—jo tik greičiau atsikratyti tarybinio paso, kuriame buvau priraš—s sekam— kareivišk— mašin— numeris. Nutaik—s prog— šarvuotyje pas— perpl—šiu ir uškišau uš benzino bak—, tad likau be joki— dokument—™. Bet kariškiam j— ir nereik—jo.

Mes, aišku, paskelb—m bado streik—... nevalg—m, neg—r—m, signataras Z. Vaišvila d—l m—s— ved— tuometiniu soviet— armijos Vilniaus Ągulys vadu generolu Vladimiru Uschop—iku (šiuo metu vienas iš Sausio 13-osios Ąudyni— bylos Ątariam—j—, besislapstantis Baltarusijoje ir ten dirb—s Baltarusijos gynybos ministro pavaduotoju – red.), tai mus antr— par— paleido. Sulaikymo metu ir man teko trumpam susitikti ir Vladimiru Uschop—iku, kuris mums pagrasino ir nu—jo. Ilgiau mums priekaištavo, ko —ia mes kišam—s, toks lietuvis pulkininkas Antanas (pavard—s nepasak—). Kai supratau, kad iš Dz—kijos, tai ir paklausiau: jei tavo mama Dz—kijoje palaiko Lietuvos neliešiamyb—™, tai ar v—iuosi Ą Dz—kij—... šaudyti ir savo motinos? Supyko, Ąst—m mane Ą kamer—... „Tik tyl—k“.

Ądomus momentas buvo, kai paleidus nu—jome atsiimti tarnybin—s „Volgos“, stovin—ios prie šiaur—

miestelio vartą. Palydą—jo mus automatu ginkluotas vyresnysis leitenantas. Paklausiau jo, kodėl—mažono sparnas lenktas, nes patys palikome sveiką... automobilą. Tai jis nusikabino nuo peties automatą..., užtais— ir nukreip— lenktas „Seišes ispravliu“ (tuojau pataisysiu – red.). Aš;ku, po to mes jau nebetur—jome jokią pretenziją ir iš;vaivom su lenktu sparnu.

Sausio 9-ą...ją..., kai tapo aš;ku, kad kariš;kie pasiruoš; pulti, mes, 41 muitininkas, be jokių ginklų iš;—jome Aukš;iausią... Tarybą... – Atkuriamą... Seimą... Tur—jome tik muitin—s striukės sausio 17-osios naktį, kai mus iš;ten iš;leido, tai iš;at—jusių 41 iš;—jome tik 11. Vadinasi, 30 ¼monių kaų kuriuo metu iš;—jo – tai nebuvo draudžiama. O pad—kų gavimo są...raš;e buvo deš;imt kaų kaip prisiraš;. Pats tuometis muitin—s vadovas Valerijonas Valickas n— vienos nakties nepralauž; Seime kartu su muitininkais. O prival—jo kaip vadas – taip aš; manau. Dėl—tų negarbingų dalykų buvo nemalonu, mes su R. Petkevičiumi nutar—me nedalyvauti tame pad—kų teikime, bet moterys iš; kadrų skyrus iš;praš;— neų lugdyti iš;kilmingos akimirkos, tad atstov—jome.

Toks jau gyvenimo d—snis – kuo ryš;— saul—, tuo tamsesni š;—liai. O kaip prisimeni tas naktis tarp gyvenimo ir mirties?

Prisimenu kaip gyvenimą... ant parako. Ten buvo tiek daug butelių su padegamuoju skysčiu, su benzinu, kad ¼journalistai praš;— gyn—ją, poteriavo, kad tik š;ie nerąkytų, nes viskas gal—jo sprogti.

Iš;kojome, kaip gintis. Pamenu, kad Vytautas Kavaliauskas su Romu Januš;ausku (vėliau Lavoriš;kių posto muitininkai) statyboje rado armatąros galų, juos sulankst—, ir taip pasiruoš;— gynybai. Kas atsineš;—peilį, kas medų ioklin—š;autuvą... Mes su R. Petkevičiumi radome tokią... vietą..., kur desantininkams verš;iantis pirmojo aukš;to langus tektų perš;okti per suverstus sm—lio maiš;us, tad buvome nusprendę po tais maiš;ais laukti š;okanų, griebti už kojų, atimti automatą... ir bent kiek rimiau pasiprieš;inti, pigiai neatiduoti savo gyvyb—s.

Stipriausias tos nakties š;dis – tai tų kstanų ¼monių, 4 ar 5 ratais apsupusių Seimo pastatų... iš;or—s, elgesys. Po to, kai buvo suš;inota apie aukas prie televizijos bokš;to, buvo pasiųlyta ¼mon—ms trauktis, bet n— vienas nepajud—jo. Tą... mažiau pro langą... iš; vidaus – mano grup—s, kuriai vadovavau, š;tabas buvo antrame aukš;te, signataro E. Vilko kabinete, tad gerai tai mažiau.

Tuo tarpu kai kurie Aukš;iausiosios Tarybos deputatai tomis dienomis, kai tik prad—davo temti, apie 20–21 valandą..., pagal sieną... nuslinkdavo ir per galiną kiemą... palikdavo pastatą... Ir tokie buvo ne du, ir ne trys.

Kai suš;inojote apie užš;imtą... televizijos bokš;tą..., ar tur—jote bent kiek vilties, kad nepuls Seimo?

Ne, vilties tikrai jokios netur—jome, lauk—me. Kunigas Robertas Grigas dav— visiems paskutinį patepimą... Buvo leista paskambinti š; namus, tai pasakiau ¼monai, kad rąpintiš; sąnumi ir kur sode užkasti š; polietileno maiš;... sudokumentus. Man—me, kad jei kas ir liks gyvas, tai vis tiek bus kaip Stalino laikais – veš; š; Sibirą..., š; lagerius ir pan.

Be Sausio 13-osios Jums ne mažiau reikš;minga yra ir sausio 21-oji. Kodėl—?

Sausio 21-oji tur—tų bąti svarbi visai valstybei, nes tuomet buvo prad—ta saugoti Rytų Lietuvos ekonomin—siena, ten buvo š; kurtas pirmasis – Lavoriš;kių postas. Tai valstybin—s reikš;ming—s š;vykis todėl—, kad Lietuva kš; savarankiš;ka valstyb— negal—jo visavertiš; kai egzistuoti tol, kol nekontroliavo savo sieną. Tai buvo ir viena iš; pagrindinių są...lygų siekiant ir tarptautinio Lietuvos pripaš;inimo.

Iki tol Lietuva iš; dalies kontroliavo tik ekonominę Vakarų sieną... per Lazdijų postą..., tačiau ir tai nebuvo savarankiš;ka kontrol—, nes ten stov—jo š; alia Lietuvos ir sovietų muitininkai.

Man asmeniš; kai š; data svarbi tuo, kad teko stov—ti pirmoje pamainoje, sausio 21-ą...ją... Po penkių dienų buvo atidarytas ir kitas svarbus – Medininkų postas.

Kremliaus valdąia gerai suprato, kad prad—ta Rytų ekonomin—s sienos kontrol— labai stiprina Lietuvos savarankiš;kumą..., todėl— Lavoriš;kių postas buvo ne kartą... apš;audytas ir tris kartus degintas. Pirmą kartą... užpuol— po kelių dienų – sausio 27-ą...ją..., kai OMON'as (specialus sovietų milicijos būrys) sumuš; Kavaliauską..., Romą... Januš;auską... ir Petrą... Marš;iulaitį. Netur—jome jokių ryš;io ir transporto priemonių sumuš;ti vyrai š;—sš;iomis kelis kilometrus iki Lavoriš;kių miestelio ir iš; ten praneš;— apie š;vykdytą... smurtą... Tačiau kitą... rytą... vėliau stov—jo kita pamaina, trys vyrai, kurie plikomis rankomis vieni tarp laukų saugojo savo valstybę.

OMON'as buvo gerai ginkluotas, o mes tetur—jome vėliau... ir lazdelę mažono stabdyti. Tik gerokai vėliau laidiniai telefonai ir retkarš;iais Vidaus reikalų ministerija paskolindavo raciją. Kai jausdavome, kad OMON'as gali pulti,

taip poste likdavo du ¼monÅ—s, o vienas ar du muitininkai atsitraukdavo toliau, kad galÅ—tÅ³ likusius proÅ³ektoriumi perspÅ—atvaÅ³iuojanÅ•ias OMON'o mašinas. Taip bandÅ—me saugoti Å³mones ir dokumentus.

TaÅ•iau vyrai ne tik stovÅ—jo, bet ir sulaikÅ— gana rimtÅ³ dalykÅ³. VienÅ... atvejÅ— paminÅ—siu – buvo sulaikytas kontrabanda gabenamas paslÅ—ptas maišas Vilniaus radijo komponentÅ³, tuomet vadinamoje Burdenkos gamykloje pagamintÅ³ magnetofono galvuÅ•iÅ³, kurios Kijeve dedamos Å— sraigtasparnius. O juk sulaikymas taip pat buvo pavojingas reikalas, nes sulaikytieji galÅ—jo vÅ—liau prieš kelis muitininkus atsivesti visÅ... bÅ«rÅ—keršytojÅ³. GtodÅ—l LavoriškiÅ³ postas ne kartÅ... buvo apšaudytas iš miško medÅ³iokliniais šautuvais.

PavasarÅ— pirmÅ... kartÅ... OMON'ui sudeginus LavoriškiÅ³ postÅ..., muitininkams Algiui Meseckui, Vladui ÅCEesiÅ«nu (kanojÅ³ irklavimo olimpinis ir daugkartinis pasaulio Å•empionas – red.) ir Å½anai LiadachoviÅ• buvo sulauÅ³yti šonkauliai, sudauÅ³ytos galvos. TaÅ•iau po poros valandÅ³ LavoriškiÅ³ poste vÅ—l stovÅ—jo ne tik Å³monÅ— naujas namelis. Toks tuomet buvo Å³moniÅ³ ryÅ³tas ir pasiaukojimas. Deja, visi tie Å³monÅ—s pamiršti, niekas jiems nepasakÅ— net aÅ•iÅ«.

Kaip JÅ«s vertinate tÅ... faktÅ..., kad tik po pernykšÅ•io Seimo PirmininkÅ—s kreipimosi prokuratÅ«ra pagaliau, po 21 metÅ³, pareiškÅ— kaltinimus Vilniaus OMON'o vadams B. MakutinoviÅ•iui ir B. Razvodovui, nors bÅ«ta faktÅ³, jog jie ne kartÅ... paslapÅ•iomis lankÅ—si Lietuvoje?

Pacituosiu tik ponÅ... VytautÅ... LandsbergÅ—: reikia tyrimo, kuris ištirtÅ³ šÅ— prokuratÅ«ros tyrimÅ... Reikia, ka šalia paminÅ—tÅ³ omonininkÅ³ bÅ«tÅ³ pasodinti ir tie, kurie tyrÅ— ar turÅ—jo ištirti jÅ³ veiklÅ... Ar kas nors tyrÅ per atstumÅ... apšaudÅ— LavoriškiÅ³ posto vÅ—liavÅ... ir posto namelÅ—? Niekas iš prokuratÅ«ros net nebuvo atvaÅ³iavÅ™s.

JÅ«sÅ³ manymu, kiek Vilniaus OMON'as galÅ—jo prisidÅ—ti prie MedininkÅ³ Å³udyniÅ³?

Manau, kad jie atliko visÅ... paruošiamÅ... jÅ... medÅ³iagÅ... – kas kur stovi, kokios sÅ...lygos ir pan. ir jÅ... pe atvykusiam Å³udyti Rygos OMON'ui.

Visgi po 21 metÅ³ Lietuva Jus prisiminÅ—. Tiesa, ne kaip tÅ³ laikÅ³ didvyrÅ—, bet kaip Å³mogÅ³, kuris MedininkÅ³ Å³udyniÅ³ teisme pareiškÅ—, jog svarbi, iškart po MedininkÅ³ Å³udyniÅ³ filmuota medÅ³iaga, perduota prokuratÅ«rai, dingo. TaÅ•iau JÅ«s taip pat teigiate, kad toje paÅ•ioje filmavimo juostoje yra uÅ³fiksuoti LazdijÅ³ muitininkÅ³ pokalbiai su kontrabandininkais. Tai gal Å•ia ir yra tos juostos prapuolimo prieÅ³astis? Gal ji net buvo perduota prokuratÅ«rai, gal jÅ... paslÅ—pÅ— MuitinÅ—s departamento vadovybÅ—?

Visko gali bÅ«ti, dabar sunku pasakyti. Toje vienoje juostoje buvo ir kadrai iš LazdijÅ³ posto, ir kadrai po MedininkÅ³ Å³udyniÅ³.

FilmuotÅ... medÅ³iagÅ... kartu su kamera perdaviau MuitinÅ—s departamento vadovui V. Valickui. Po kurio laiko mes kartu su MedininkÅ³ posto viršininku Algiu NaraškeviÅ•iumi paprašÅ—me dar kartÅ... perÅ³iÅ«rÅ—ti tÅ... medÅ norÅ—jome atlikti savo tyrimÅ..., tai mums atsakÅ—, kad juosta jau pas prokurorÅ... AlgimantÅ... AstaškÅ...

Å@ Lazdijus kartu su Robertu PetkeviÅ•iumi vykau MedininkÅ³ Å³udyniÅ³ išvakarÅ—se su MuitinÅ—s departamento vadovybÅ—s Å³inia, nes buvo gauta rimtÅ³ signalÅ³, kad ten vyksta galimi kontrabandiniai sandÅ—riai. RadÅ™ gerÅ... vietÅ... slapta nufilmavome, grÅ—Å³ome Å— VilniÅ³ vakare, tad kamera taip ir liko pas mane. ParyÅ•iui paskambinÅ™s budintis pranešÅ—, kad uÅ³pulti Medininkai, tad griebÅ™s filmavimo kamerÅ... iškart nuvykau ten.

Švito. Vaizdas baisus. Nors buvo dar tamsoka, viskÅ... nufilmavau. Man pasidarÅ— Å—domu, kaip jie netyÅ•ia uÅ³klup mÅ«sÅ³ vyrus, iš kur atÅ—jo. Iš pradÅ³iÅ³ pamaÅ•iau, kad Å³udikai tykojo prie šiukšliÅ³ dÅ—Å to pastebÅ—jau automobilio vÅ—Å³es. Sekdamas tomis vÅ—Å³iomis nuÅ—jau Å— miškÅ... ir ten prie eglÅ—s radau id vietÅ... – vadinasi, ilgokai stovÅ—ta – ir nugertÅ... mineralinio butelÅ—. ViskÅ... nufilmavau ir tÅ... butelÅ— parodÅ atvykusiam tyrÅ—jui – aišku, tuomet dar DNR tyrimo nebuvo galima atlikti, bet buvo galima patikrinti bent pirštÅ³ antspaudus. Kur dabar tas butelis? Kur ta filmuota medÅ³iaga? GruodÅ³io mÅ—nesÅ— teisme mano vardu pateiktoje filmuotoje medÅ³iagoje nepamaÅ•iau nei kraujo klano, nei vÅ—Å³iÅ³, nei to butelio. Tada ir turÅ—jau teismui pasaky kad ši filmuota medÅ³iaga ne mano.

Kada JÅ«s išÅ—jote iš muitinÅ—s ir kodÅ—I?

IšÅ—jau iš muitinÅ—s 1993-iaisiais, kai vadovauti atÅ—jo buvusi tarybinÅ— prokuratÅ«ra. IšsiskyrÅ— r poÅ³iÅ«ris – mes manÅ—me, kad muitinÅ— turi dirbti Lietuvai, o ne grupei draugÅ³. Tada išÅ—jo daug gerÅ³, gyvenimo išbandytÅ³ Å³moniÅ³.

Vytai, tai JÅ«s taip ir negavote jokiÅ³ apdovanojimÅ³ – nei kaip AukšÅ•iausiosios Tarybos, nei kaip Lietuvos sienos gynÅ—jas?

Neturiu jokiÅ³ apdovanojimÅ³, esu nepartinis, niekam nepriklausiau, esu tiesiog Lietuvos pilietis.

AÅ•iÅ« uÅ¼ pokalbÅ ir pasiaukojimÅ... sunkiausiu valstybÅ—s atkÅ«rimo metu.

bernardinai.lt